

vodi k potpunoj samozataji sebe samoga, vide se umorni redovnici, kako se pomalo uspinju.

Izgleda, da je ova divna slika, koja bez sumnje pripada mletačkoj školi Belinijevoj, imala u dnu s desne strane signaturu, a to je potpis umjetnika, koji ju je naslikao. I ovaj potpis koliko se čini, bio je ispisan glagolskim pismenima, od kojih se još danas dade razabrati jedan **rh** (az).

Mi držimo, da je ovu sliku naslikao Jerolim da S.ta Cruce. I držimo da ju je naslikao po narudžbi Oca fra Franje Subića, koji mu je opet i za nju dao model ili ideju, kao što mu je to bio dao i za veliki ikonostas na glavnom žrtveniku.

Treći pobočni oltar s desne strane u crkvi sv. Marije na Kopljunu posvećen je sv. Karlu Boromejskom, sv. Katarini i sv. Jurju.

Iz knjiga samostanskih računa znamo, da je već god. 1616. u crkvi sv. Marije postojao oltar posvećen sv. Karlu. One godine nabavljena je bila u Mlecima oltarna slika za isti oltar i koštala je 465 lira i 4 šolda. Trošni oltar iz drva bio je odstranjen i zamjenjen mramornim god. 1718. Današnju sliku na oltaru naslikao je slikar Gianelli, koji je, kako smo već vidjeli, naslikao i palu sv. Antuna.

Cyrillo-Methodiana.

Janko Kalaj

IV. Na gori Olimpu

(ŽK7, ŽM3. — Dvornik, o. c. p. 112—147)

Godine 856 proveden je državni udar u Bizantu: Teoktist bude odstranjen i ubijen; a upravu uzmu u ruke Mihajlo III i Barda. Novi je režim progonio sve štichenike i prijatelje Teoktistove. Tako se čini, da je i Konstantin izgubio službu, time i sredstva za uzdržavanje. Zato je oskudjevao. I on i njegov sluga trpjeli su glad, dok im nije neki nepoznati dobročinitelj poslao hrane (ŽK. 7). Metod je međutim već prije napustio državnu službu zbog buna i neurednosti (Ž. M. 3), pa se povukao na goru Olimp u neki samostan. K njemu dolazi sada i Konstantin ne dugo iza poslanstva kod Arapa, ali ne postaje redovnikom, već samo tamo prebiva. Dvornik drži da je Konstantin bio sumnjiv dvoru kao štichenik Teoktistov, pa sada nalazi kod brata na Olimpu zaštitu, stan i hranu, a uz to se posvetio knjigama i kontemplativnom životu.

Posebne monografije o monaštvu Olimpijskom nema do sada. Dvornik pokušava u svom djelu, da nam opiše postanak i razvoj monaštva na Olimpu. Prvi je počeo provoditi duhovni život na ovoj gori pustinjač sv. Neofit, koji je za Dioklecijana podnio i mučeničku smrt. Tokom vremena nastalo je tu mnogo samostana, a

u VIII vijeku procvao je život monaški tako, da se mogao takmiti sa samostanima u Palestini i Kapadociji. Život olimpskih monaha bio je kontemplativan, pustinjački, više pasivni. Teodor Studita uveo je u samostanu Studionu u Carigradu više aktivnosti, zajednički život (cenobitski), tražio apsolutnu poslušnost poglavarima i aktivan rad u interesu crkve. Ovakav aktivni život prevladao je i u drugim samostanima u Carigradu. Radi svoje aktivnosti stradaju studite i u zatvorima. Za vrijeme ikonoklastičkih borbi izlaze studite iz zidina samostanskih da brane pravovjerje, a sam Teodor postaje vodom i glavom štovatelja svetih slika. Olimpijski monasi naprotiv ostaju i dalje u svojim samostanima u molitvi i razmatranju. Dapače se našlo olimpskih samostanaca koji su postali i ikonoklaste, a drugi su provodili koncilijantnost »ekonomiju«, da se ne zamjere vlastima. Među studitima i olimpskim monasima nije bila kakve jednaka skladnost u provadanju monaškog života i u obrani pravovjerja.

Kad su god. 842/3 konačno bile ikonoklastičke borbe posve utišane i ortodoksnost uspostavljena, studite su bili za oštrij nastup protiv prijašnjih ikonoklasta, dok su olimpski monasi kao pristaje »ekonomije« bili za suradnju blage rekonzilijacije sa caricom Teodorom, ženom Teofilovom, i sa Teoktistom, državnim kancelarom. Tako je olimpskim monasima uspjelo da je njihov Metod postao patrijarhom, a studite zbog svoje oštine budu od Metoda izopćeni i ostaju u izopćenju sve do smrti patrijarhe Metoda (847). Time su studite zbog svoje nepopustljivosti mnogo izgubili na svom prestižu, a olimpski monasi dobili. Prema izloženom se vidi, da se ne može sve monahe staviti pod istu kapu i da odnos između studita i olimpskih monaha nije bio prijateljski.

Da li se može Olimp smatrati kao internacionalno monaško središte? Prema Dvorniku ne može se to ustanoviti, jer se ne zna za porijeklo svih monaha na Olimpu, a za one čija su imena poznata može se reći, da su većinom iz maloazijskih temata. Iz istočnih patrijarhata (aleksandrijskog, antiohijskog i jeruzalemskog) bio je neznatan broj monaha na Olimpu, dok je veći broj bio u Carigradu. Kad su dakle solunska braća boravila na Olimpu, bilo je osim grčkih monaha ondje još i monaha armenske narodnosti i đurđinske. Ovih potonjih bilo je i u Palestini i po drugim samostanima izvan Đurđinske. Monasi strane narodnosti bili su na Olimpu rijetkost. Iz života sv. Hilarijona saznaje se, kako su se neki đurđinski monasi nastanili u jednom samostanu olimpskom, pa kad su počeli bogoslužjenje vršiti đurđinskim a ne grčkim jezikom, arhimandrita ih je sa skepsom primio i gotovo protjerao misleći, da nijesu možda pravovjerni. Grčki narodni duh bio je na Olimpu u doba sv. braće vrlo razvijen. Sv. Hilarijon živio je na Olimpu sredinom IX vijeka, dakle u vrijeme kad su tamo boravila solunska braća. Na svaki način mogao se Konstantin upoznati na Olimpu i sa tuđim, ne grčkim liturgijama, i tako stvoriti kasnije odluku, da i za Slavene uvede u crkvu slavensko bogoslužjenje.

Dok su braća na Olimpu boravila, bio je i zakoniti Ignatije nasilno odstranjen sa svoje stolice i zatočen na otoku Terebintu, a na njegovo mjesto postavi dvor svog protoasekreta Fotija. Studite su pristali u tom sporu uz Ignatija i to ne samo u Carigradu nego i u samostanima u Nikomediji. Drugi su samostani pristajali uz Ignatija, ali samo potajno. Neki su pak monasi pristali uz Fotija, kako to dokazuju Fotijeva pisma. Olimpijski monasi, među kojima su boravili Konstantin i Metod, nijesu svi zauzeli jednaki stav prema sporu Fotijevu i Ignatijevu. Jedni su odbili svaku zajednicu sa Fotijem, a drugi su provodili »ekonomiju«: nikome se nijesu htjeli zamjeriti. Nastambe onih prvih Fotijevci spale, a monahe Ignatijevce protjeraju, prema svjedočanstvu Anastazija bibliotekara. Međutim nijesu svi samostani na Olimpu bili u to doba uništeni, već postoje i dalje tokom IX i X vijeka. Iz toga slijedi da su ti samostani pokazivali koncilijantnost prema Fotiju, ekonomiju. Dosad se Konstantina i Metoda smatralo pristašama Ignatijevim. Dvornik pak drži (str. 146, 147), da je Fotije nastojao odmah iza svog posvećenja za patrijarhu (Božić 858), već tokom 859, da predbije monahe za sebe, pa i one olimpske, a među njima i Konstantina i Metoda. Drži, da je Fotije izmirio braću sa novim režimom tokom 859, jer se inače ne može razjasniti kako su solunska braća postala pročelnicima poslanstva kod Kozara god. 860. Prema Dvorniku i braća su provodila ekonomiju kao i drugi neki monasi na Olimpu, kako kazuje »Vita s. Euthymii.« U Bizantu da je bilo mnogo ljudi, koji su smatrali Ignatija nesposobnim, da upravlja crkvom u tako teško doba, jer da nije bio dosta učen i da nije pokazivao razumijevanja za moderne tendencije: procvat znanosti, klasičnih nauka. Fotije je pak imao žestokih pristaša, koji mu ostaše vjerni i nakon VIII. ekumenskog sabora. — Međutim ovo mnijenje Dvornikovo nalazi protivnosti kod katoličkih učenjaka, kako će se kasnije vidjeti.

(Nastavit će se)

Prilozi k pitanjima iz moralnog bogoslovlja.

Prof. A. Živković.

I. O izravnom i neizravnom pobačaju. Između dvojice vrsnih bogoslova naših dana vodila se u časopisu »Nouvelle revue theologique« Nro 6, 7, 8 (1933.) izmjena misli o tomu, što se ima smatrati izravnim, a što neizravnim pobačajem. Tačnije: da li se u konkretnom slučaju, kod bogoslova moralista uobičajeni primjer za neizravni pobačaj (uterus gravidus tumore affectus), može doista u konkretnom slučaju uzeti kao primjer za neizravni pobačaj, kako